

University of Groningen

Advies toelaatbaarheid nieuwe vormen van lijkbezorging

Mathijssen, Brenda

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version

Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:

2020

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):

Mathijssen, B. (2020). *Advies toelaatbaarheid nieuwe vormen van lijkbezorging*.
<http://www.gezondheidsraad.nl>

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

The publication may also be distributed here under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the University of Groningen website: <https://www.rug.nl/library/open-access/self-archiving-pure/taverne-amendment>.

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

Toelaatbaarheid nieuwe vormen van lijkbezorging

Aan: de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Nr. 2020/06, Den Haag, 25 mei 2020

Samenvatting

Gezondheidsraad

In de Wet op de lijkbezorging is vastgelegd dat de lichamen van onze doden een goede bestemming moeten krijgen. Toegestaan zijn begraven, cremeren, doneren aan de wetenschap, en in uitzonderlijke gevallen een zeemansgraf.

Er dienen zich echter nieuwe technieken aan. Alkalische hydrolyse, waarbij lichamen worden opgelost in een verwarmde vloeistof, is er daar een van. Gezien deze ontwikkelingen heeft de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties de Gezondheidsraad verzocht een beoordelingskader op te stellen voor de toelaatbaarheid van nieuwe vormen van lijkbezorging.

Uitgangspunten bij dit advies

Een speciaal samengestelde commissie van de raad heeft zich gebogen over dit ethisch, religieus en maatschappelijk gevoelige vraagstuk. Conform de adviesaanvraag heeft zij zich beperkt tot de lijkbezorging in de strikte zin van

het woord, als onderdeel van het met tal van rituele handelingen omgeven uitvaartproces. De commissie leidt uit verschillende bronnen af dat de samenleving belang hecht aan een respectvolle bestemming van de lichamen van onze doden. Bestaande wet- en regelgeving en geaccepteerde praktijken vormen een vertrekpunt. Daarin liggen breed gedeelde principes besloten. Ook actuele discussies in politiek en samenleving, zowel nationaal als internationaal, bieden een oriëntatie voor het opstellen van een beoordelingskader. De commissie heeft dit alles in samenhang beschouwd en op basis daarvan drie waarden – veiligheid, waardigheid en duurzaamheid – geïdentificeerd en voorwaarden geformuleerd waaraan voldaan dient te worden, wil een nieuwe techniek van lijkbezorging toelaatbaar zijn. Deze staan samengevat in tabel 1 op pagina 3.

Toetsing van nieuwe technieken

Naar het oordeel van de commissie voldoet alkalische hydrolyse in principe aan de gestelde voorwaarden. Zij vindt dat voldoende is aangetoond dat deze nieuwe techniek van lijkbezorging op het punt van duurzaamheid in beginsel gunstig afsteekt bij begraven en cremeren. Wel zullen bij eventuele toelating van deze techniek de technische specificaties nog nader beoordeeld moeten worden. Humaan composteren is een andere vorm van lijkbezorging die in een toenemende belangstelling staat. Hierbij wordt het lichaam van de overledene in koolstofrijk materiaal gelegd en door bacteriën afgebroken en omgezet in een stabiele en vruchtbare compost. Het proces kan meer of minder technisch worden ingericht. De commissie concludeert dat vooralsnog onvoldoende informatie beschikbaar is om humaan composteren te beoordelen aan de hand van de opgestelde voorwaarden van het beoordelingskader.

Tabel 1. Beoordelingskader voor nieuwe vormen van lijkbezorging

Waarde	Voorwaarde	Omschrijving
Veiligheid	Gegarandeerde technische veiligheid	Installaties moeten technisch deugdelijk zijn en geen risico opleveren voor de operators en anderen in de buurt van de installatie.
	Geen verspreiding van risicovolle agentia	Het proces van lichaamsafbraak mag niet gepaard gaan met het vrijkomen van agentia in concentraties die mens en milieu schaden.
Waardigheid	Gegarandeerde afbraak van het lichaam	De lichaamsafbraak moet effectief verlopen tot ten minste het skelet.
	Geen ongewilde vermenging van lichamen en de overblijfselen daarvan	Gedurende de lijkbezorging moeten lichamen en de overblijfselen daarvan individueel onderscheidbaar blijven.
	Geen publieke waarneembaarheid van het afbraakproces	De lichaamsafbraak mag niet leiden tot geurhinder en mag niet zichtbaar zijn voor mensen in de omgeving.
	Gegarandeerde integriteit van lichamen en de overblijfselen daarvan	Lichamen en de overblijfselen daarvan moeten worden beschermd tegen ontvreemding en ander oneigenlijk gebruik.
Duurzaamheid	Minder beslag op eindige grondstoffen	Bij de technische inrichting en uitvoering moeten minder eindige grondstoffen worden gebruikt dan bij begraven en cremen.
	Minder schadelijke emissies	Bij de technische uitvoering moet de uitstoot van schadelijke stoffen lager zijn dan bij begraven en cremen.
	Minder beslag op beschikbare ruimte	De lijkbezorging moet minder ruimte in beslag nemen dan begraven.

De Gezondheidsraad, ingesteld in 1902, is een adviesorgaan met als taak de regering en het parlement ‘voor te lichten over de stand der wetenschap ten aanzien van vraagstukken op het gebied van de volksgezondheid en het gezondheids(zorg)onderzoek’ (art. 22 Gezondheidswet).

De Gezondheidsraad ontvangt de meeste adviesvragen van de bewindslieden van Volksgezondheid, Welzijn en Sport; Infrastructuur en Waterstaat; Sociale Zaken en Werkgelegenheid en Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. De raad kan ook op eigen initiatief adviezen uitbrengen, en ontwikkelingen of trends signaleren die van belang zijn voor het overheidsbeleid.

De adviezen van de Gezondheidsraad zijn openbaar en worden als regel opgesteld door multidisciplinaire commissies van – op persoonlijke titel benoemde – Nederlandse en soms buitenlandse deskundigen.

U kunt dit document downloaden van www.gezondheidsraad.nl.

Deze publicatie kan als volgt worden aangehaald:
Gezondheidsraad. Toelaatbaarheid nieuwe vormen van lijkbezorging
Den Haag: Gezondheidsraad, 2020; publicatienr. 2020/06.

Auteursrecht voorbehouden

